

CONSERVACIÓ DE L'ÀGUILA PEIXATERA (*Pandion haliaetus*) A L'ILLA DE MENORCA

Rafel TRIAY*

Resum.- Davant la crítica situació de l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*) a l'illa de Menorca, l'any 1980, amb sols 2 parelles reproductores, el GOB va començar a fer un seguiment de la població i a posar en pràctica mesures de conservació. S'han vigilat els nius més exposats a molèsties humanes obtenint bons resultats. S'han construït les primeres 4 plataformes artificials, de les quals es va tenir el primer èxit l'any 1992. S'aporta informació de com s'han construït i com s'ha elegit el seu emplaçament. Actualment la població està en vies d'una tímida recuperació, amb 5 parelles reproductores.

Summary.- *Conservation of the Osprey (Pandion haliaetus) in the island of Menorca.* In view of the critical situation of the Osprey in Menorca (Balearic Islands) in 1980, with only two breeding pairs, the GOB started to monitor the population and to undertake conservation measures. The nests most exposed to human interference were surveyed and good results were achieved. The first four artificial platforms were built, and success was achieved in 1992 for the first time. Information about the building of platforms and the selection of their locations is presented. At present, the population shows a slight recovery, with five breeding pairs.

* GOB-Menorca. c/ Mallorca, s/n. 07760 Ciutadella.

Introducció

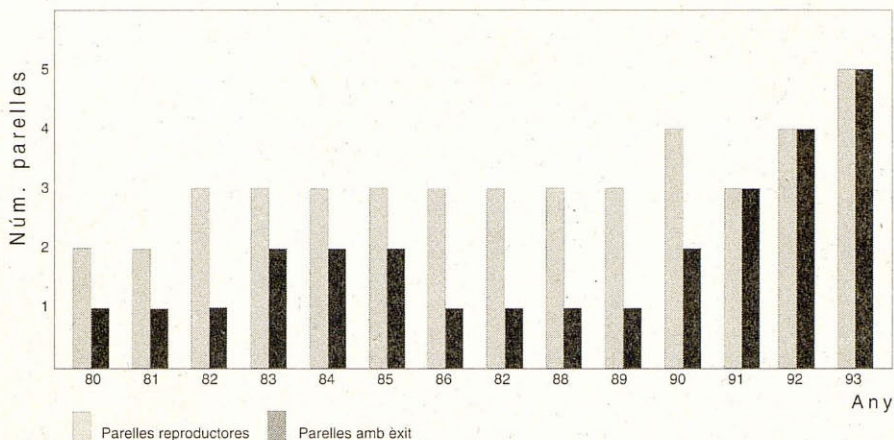
L'any 1980 l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*) es trobava en una situació molt crítica a l'illa de Menorca (Balears) (TRIAI, 1993; MUNTANER, 1981), amb un total de 2 parelles nidificants, de les quals, sols una es reproduïa amb el mínim èxit. Semblava que aquesta espècie era una de les candidates a l'extinció a l'illa de Menorca.

A la resta de les Balears ja havia desaparegut com a nidificant de Formentera, Eivissa i durant alguns anys, de Cabrera (MUNTANER, 1981). Igualment ja no nidificava a una bona part de la costa de Mallorca i Menorca on en el passat fou comuna.

Les causes més evidents de la

dramàtica disminució durant els anys 60-70 a les Balears van ser la destrucció dels hàbitats de nidificació i pesca i la persecució directa (per taxidermistes i espoliadors) (TRIAI, 1993). El desmesurat expansionisme urbanístic a les zones costaneres va fer desaparèixer molts de nius, que van patir fortes molèsties humanes o van veure destruïts els seus refugis de pesca (desembocadura del torrent de Cala Galdana, llacuna de Cala'n Bosch, ...).

Davant aquesta situació, el GOB va començar l'any 80 a fer un seguiment de la reproducció i a posar en pràctica mesures efectives de conservació que han consistit en la vigilància de nius i la construcció de nius artificials.

Gràfica I. Parelles nidificants a l'illa de Menorca i nombre de parelles amb èxit des de l'any 1980 al 1993.

Number of breeding pairs in Menorca, and of pairs with successful breeding from 1980 to 1993.

Evolució de la població menorquina

Les darreres estimacions de la població a mitjans de segle són d'11 parelles nidificants (TRIAI *in prep.*). L'any 80, sols dues parelles van començar la reproducció i el 82 van augmentar a 3. Fins l'any 89 la població reproductora va estar estabilitzada en 3 parelles, en una època en què la població propera de Còrsega s'estava recuperant satisfactòriament (THIBAUT *et al.*, 1990). Finalment, després d'aquests 8 anys, l'any 1990 va suposar l'inici d'una clara recuperació que ha fet que durant 1993, 5 parelles s'hagin reproduït amb èxit. Un fet interessant ha estat que fins a l'any 1990 sempre fracassaven una o dues parelles (del total de dues o tres), per la qual cosa l'èxit era baix (TRIAI, 1993); en canvi els tres darrers anys, totes les parelles han aconseguit fer volar algun poll (vegeu Gràfica I).

Encara que el futur sigui esperançador, hem de pensar que 5 parelles són una població fràgil i que, com a tal, poc sòlida per a garantir el seu futur a mig termini.

Aquesta recuperació a les illes Balears i la resta de la població mundial, es fonamenta en dos fets: un canvi d'actituds de les persones respecte de la fauna salvatge (major consciència ecologista, una legislació en contra de la persecució i les espoliacions, prohibició del DDT, etc.); i la posada en pràctica d'accions conservacionistes destinades a augmentar la població (protecció de nius, construcció de nius artificials, etc).

Vigilància de nius

La protecció dels nius més exposats a la influència humana és una acció molt utilitzada en la conservació de rapinyaires (falcó pelegrí a Alema-

nya i Estats Units, trencalòs al Pirineu, àguila peixatera a Escòcia, etc).

Amb la vigilància de nius es pretén impedir que les accions humanes, ja siguin voluntàries (espoliació de nius, fotografia, etc) o involuntàries (excursionistes, etc), facin fracassar una niuada. Per tant, ajudarà a augmentar la productivitat i en definitiva, a la recuperació de l'espècie.

A Menorca es va començar la vigilància de nius l'any 1980, sofrint altibaixos per la manca de mitjans econòmics.

El període cobert cada any ha estat des de l'inici de la reproducció al vol dels polls.

Durant la vigilància es controlen els accessos cap a les zones de nidificació per impedir que la gent s'apropi perillosament al niu. És important la nostra intervenció abans que es produeixi la molèstia. Sempre s'ha tingut cura de no delatar la nostra presència si no és necessari i en tot cas, mai donar explicacions que puguin delatar la nidificació de l'espècie.

A l'hora d'elegir els nius a vigilar, s'ha donat prioritat als més exposats a patir interferències humanes i als que han sofert fracassos reproductius atribuïbles a aqueixes. Durant aquests anys s'han elegit dos nius. Un d'ells s'ha vigilat a partir de la primera reproducció d'una nova parella, des de l'any 1982 fins avui, amb tres anys d'absència. L'altre, també d'una parella nova, es va decidir vigilar-lo després d'haver fracassat el primer any, havent tingut èxit els tres últims anys, durant els quals s'ha mantingut la vigilància.

Els anys amb vigilància, les parelles d'aquests dos nius sempre s'han reproduït amb èxit. Un d'ells també ho ha fet els 3 anys que no s'ha vigilat; en canvi, l'altre va fracassar l'any que no

es va dur a terme la vigilància.

S'han intervingut diverses incurcions humanes a les zones de nidificació; algunes d'elles es podrien haver traduït en molèsties fatals per a la reproducció. És difícil creure que l'èxit reproductiu aconseguit per aquestes parelles s'hagués pogut mantenir tots els anys si no hagués estat per la vigilància. Per tant, és molt probable que aquesta acció hagi accelerat el procés de recuperació de l'àguila peixatera a Menorca, sobretot si tenim en compte que fins l'any 1989 les altres parelles quasi sempre fracassaven (TRIAI, 1993) (vegeu gràfica I).

Nius artificials

Aquesta tècnica ha tingut bons èxits als Estats Units (POOLE, 1989; POSTUPLSKY, 1978), Escòcia (DENNIS, *com. pers.*) i a l'illa de Còrsega (THIBAUT i PATRIMONIO, *com. pers.*).

Amb la seva construcció s'estimula les parelles joves a iniciar la reproducció abans, i s'elegeixen emplaçaments més segurs per a la nidificació. Per tant, pot ajudar a augmentar la producció de joves, fet important per a la recuperació de poblacions en estat crític. Serveixi d'exemple el cas de l'estat de Michigan (Estats Units) on, en un període d'11 anys, la productivitat sobre les plataformes artificials ha estat el doble que sobre els nius naturals (tenint més parelles reproductores sobre els artificials) (POSTUPLSKY, 1978).

Davant l'èxit aconseguit a la illa de Còrsega, on la població és d'iguals característiques que la nostra (nidificació rupestre i sedentarisme mediterrano-occidental (THIBAUT *et al.*, 1989)), es van construir l'any 1989 les 2 primeres plataformes artificials a

Seqüència de la instal·lació i ocupació d'un niu artificial a la costa de Menorca:
Process of building and occupation of an artificial nest on the Menorcan coast:

Foto 1. Instal·lació de la plataforma artificial, desembre 1989.
Foto: Rafel Triay.
Building the artificial platform, December 1989.
Rafel Triay.

Foto 2. Arranjament i millores del niu, novembre 1991.
Foto: Evaristo Coll.
Fixing and improving the nest, November 1991.
Evaristo Coll.

Foto 3. Niu ocupat amb 2 polls l'any 1992.
Foto: Rafel Triay.
Nest with two young in 1992.
Rafel Triay.

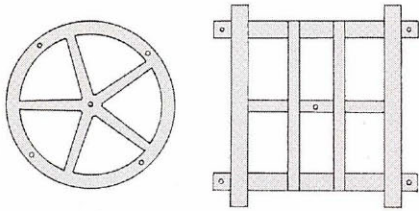
Menorca. Dues més eren instal·lades l'any 1992. (vegeu Fotos 1, 2 i 3.)

L'any 1992, es va tenir el primer èxit i una parella jove va aconseguir treure endavant 2 polls.

Construcció de les plataformes

Hi ha molta informació sobre la construcció de plataformes per àguila peixatera a llocs de nidificació arborícola com els Estats Units i Escòcia (POOLE, 1989), però poca a zones de nidificació rupestre prop de la mar on el vent sol ser fort. Per tant vàrem adaptar l'experiència d'altres llocs a Menorca. A continuació s'exposa el sistema utilitzat i que ja ha tingut el seu fruit.

Per donar solidesa a la construcció primer es va fabricar una estructura de suport de 90 cm de diàmetre o de costat, depenent de si era rodona o quadrada (vegeu dibuix). Per a la seva construc-

ció es va utilitzar fusta de bona qualitat, del tipus utilitzat en el món de la nàutica.

S'agafa fort a la represa elegida clavant-la per 5 punts. Després anirem posant branques més o manco gruixades de 0,9 a 1,2 m al voltant, donant-li forma arrodonida al niu. Si volem que el niu duri anys, hem de fermar bé les primeres branques a l'estructura de base i les superiors amb les inferiors, enganxant-les bé unes amb les altres. S'ha d'utilitzar un fermall resistent a

les condicions meteorològiques. Així com anem fent capes, les branques poden ser més primes i curtes. Abans de col·locar les darreres, farem el llit. Nosaltres hem utilitzat palla i fulles de posidònia (*Posidonia oceanica*) indistintament.

Per acabar, esquitxarem el voltant del niu amb calç espessa, simulant excrements.

Elecció de l'emplaçament

És molt important elegir bé l'emplaçament per tenir unes mínimes garanties de viabilitat del nostre treball. A Menorca s'han tingut en compte 4 factors que han estat:

- a) Freqüència recent i constant d'algun exemplar a la zona. És inútil construir un niu artificial si no hi ha presència d'algun individu no reproductor.
- b) Proximitat de l'emplaçament a l'actual àrea de cria. Els nuclis reproductors són un atractiu per a les parelles joves.
- c) Localitat tranquil·la i poc perillosa per a l'espècie. Hem d'elegir llocs poc freqüentats per persones.
- d) Absència d'espècies competidores.

Agraïments

A tots els que han col·laborat en les tasques de vigilància de nius i la construcció de nius artificials: D. Ametller, M. Anglada, M. Arguimbau, F. Bosch, J. Capó, M. Caymaris, S. Catchot, E. Coll, R. Escandell, P. Fiol, J. Guasch, C. Lehmkuhl, R. Linford, A. Martínez, M. Moll, G. Orfila, R. Pons, C. Sastre, A. Seguí, C. Servera i J.M. Servera. També, pel suport rebut, a la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear, el Fons d'Intervention pour les Rapaces (FIR) i molt especialment al difunt D. Ricardo Squella.

Bibliografia

- MUNTANER, J. 1981. "Le statut du Balbuzard (*Pandion haliaetus*) aux Baléares. In: PNR-CROP (eds.), *Rapaces Méditerranéens*. Annales du CROP, 1. 100-103. Rockson, Aix-en-Provence.
- POOLE, A.F. 1989. "Ospreys: a natural and unnatural history". Cambridge University Press.
- POSTUPLSKY, S. 1978. "Artificial Nesting Platforms for Ospreys and Balds Eagles". In: *Endangered Birds: Management Techniques for Preserving Threatened Species*. University of Wisconsin Press, Madison.
- THIBAUT, J.C. i PATRIMONIO, O. 1989. "Notes sur les mouvements des jeunes balbuzards pêcheurs (*Pandion haliaetus*) nés en Corse (Méditerranée)". *Oiseaux et RFO*. Vol. 59: 171-175.
- THIBAUT, J.C. i PATRIMONIO, O. 1990. "La conservation du balbuzard pêcheur (*Pandion haliaetus*) en Corse". *Travaux scientifiques du Parc Naturel Régional et des Réseves Naturelles de Corse*. Núm. 27: 63-83.
- TRIAY, R. 1993. "Evolución y conservación del Aguila Pescadora en las islas Baleares". *Quercus* 90: 6-11.
- TRIAY, R. (*in prep.*). "Reproducción del Aguila Pescadora en la Isla de Menorca".

Rebut: 03.03.94; Acceptat: 07.04.94)